

A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐK FELELŐSSÉGÉNEK AKTUÁLIS KÉRDÉSEI

ACTUAL QUESTIONS ON THE LIABILITY OF THE EXECUTIVE OFFICERS

Majoros Tünde¹

PhD hallgató
Miskolci Egyetem

Bevezetés

Egy évtizeden átívelő kodifikációs folyamat eredményeként, 2014. március 15-én lépett hatályba Magyarországon a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.), amelynek elődje² több, mint fél évszázadon át szabályozta a jogalanyok személyi és vagyoni viszonyait. Az új Ptk. több szempontból is jelentős mérföldkő a magyar magánjog történetében. A jelentősen kibővült kódex nyolc könyvből áll, újszerű felépítéséhez, paragrafusjelöléséhez a régi struktúrát ismerő jogászok szemnek még hozzá kell szoknia. A technikai jellegű változások mellett azonban még fontosabb az a meghatározó, szemléletbeli változás, amely a törvénykönyvet jellemzi. Az új Ptk. nem titkoltan a magánjog alaptörvényének szerepét kívánja betölteni. A kódex sok esetben a gyakorlat által megkövetelt módosításokat rögzíti, a XXI. század gazdasági viszonyaihoz igazítja a rendelkezéseket, hatékonyan épít be más, magánjogi vonatkozású jogszabályokat, törvényi szintre emeli a bírói gyakorlat által kimunkált elveket, és számos újdonságot is magával hoz, amelyek közül a leginkább szembevetendő a kódexben önálló könyvként megjelenő családjog és társasági jog. Tehát elmondható, hogy az új Ptk. kodifikátorai a monista elv mellett tették le a voksukat, és az új törvénykönyvre mint totális magánjogi kódexre tekintettek.

A társasági jog beemelése a polgári jogi szabályozásba, a társasági szerződés magánjogi szerződésként való felfogása elvezetett a diszpozitív szabályozáshoz, illetve a vezető tisztségviselő felelőssége kapcsán megjelent a kontraktuális kárfelelősség főszabálya is.

A törvénykönyv már jóval a hatálybalépése előtt kérdések sorát vetette fel, ami igaz a társasági jog területére is. A vezető tisztségviselők felelősségének szabályai lényegükben és terjedelmükben is változtak, új elemekkel bővültek. Az új normák vitára adtak okot mind az elméleti kutatók, mind a gyakorló szakemberek részéről. Kevesek értik és magyarázzák helyesen a vonatkozó rendelkezéseket, a joggyakorlatban számos félreértő, félremagyarázó, emiatt riadalmat keltő megközelítés kapott lángra. A felvetett kérdésekre a jogirodalomban megjelenő álláspontok, javaslatok sem képesek megnyugtató választ adni, így két út lehetséges: a bírói jogértelmezésre hárítani azt a feladatot, hogy a szabályok alkalmazásának lehetséges kereteit kijelölje, illetve a jogszabálymódosítás, amely a jogalkotó vállalása. Utóbbi mellett többen szálltak síkra, a tudomány és a gyakorló jogászok hangját a jogalkotó is meghallotta. Ennek eredményeként a Magyar Jogász Egylet Budapesten, 2016. január 18-án tartott nyilvános vitaülésén egy esetleges Ptk.-módosítás kapcsán e szabályok is napirendre kerültek, így az Igazságügyi Minisztérium igazságügyi és magánjogi jogalkotásért felelős helyettes államtitkára a szakmai álláspontokra nyitottan törekszik e kérdést a tárca, illetve a Kormány elé vinni.

¹ I. évfolyamos nappali tagozatos PhD hallgató, Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

² 1959. évi IV. törvény

Az előadás célja elsődlegesen bemutatni a vezető tisztségviselő felelősségének irányait, a megújult felelősségi rendszert, másrészt rámutatni a hatályos szabályozás neuralgikus pontjaira, harmadrészt görcső alá venni azt, hogy a jogalkotás előkészítéséért felelős Igazságügyi Minisztérium milyen kodifikációs törekvéseket fogalmazott meg az új Polgári Törvénykönyvvel kapcsolatban, végül, amely a leginkább aktuális: hol tart napjainkban ez a folyamat.

I. A vezető tisztségviselő felelősségének irányai és a hatályos szabályozás neuralgikus pontjai

Az új Ptk. a természetes és jogi személyekre vonatkozó szabályokat külön könyvben helyezi el, utóbbiakat a *Jogi személy* címet viselő *III. könyve* tartalmazza. A jogalkotó a szabályozás tekintetében az általánostól a különös felé halad: *első szinten a jogi személyekre vonatkozó általános szabályokkal találkozunk*, amelyek letisztult képet mutatnak a jogalkalmazó számára arról, hogy melyek azok az absztrakt normák, amelyeket valamennyi jogi személy esetében (így nem csak a gazdasági társaságok, hanem alapítványok, egyesületek tekintetében is) alkalmazni kell.³ A *második szint a gazdasági társaságok közös szabályai*, amelyek értelemszerűen nem ismétlik meg a jogi személyek általános szabályaiban foglaltakat, hanem a vonatkozó speciális rendelkezéseket tartalmazzák. A *harmadik szintet pedig az egyes gazdasági társaságokra vonatkozó különös szabályok jelentik*. A jogalkalmazónak tehát egy adott jogi személy vonatkozásában akár két-három helyen is keresnie kell a törvénykönyvben, a többszintű szabályozás komplex megközelítést igényel, az általános és speciális szabályokat egységükben kell látni és alkalmazni. Arról nem beszélve, hogy a Ptk. totális jellegére tekintettel a kódex más könyveiben található szabályokra is különös tekintettel kell lenni a jogalkalmazás során. Nincs ez másként a vezető tisztségviselő esetében sem: a felelősségi kérdések és a Ptk. más könyveiben található rendelkezések összefüggéseiről a következőkben utalni fogunk.

Az új Ptk. valamennyi jogi személy esetén a vezető tisztségviselő kifejezést használja, szűkebb értelemben azonban a gazdasági társaságok vezetőit értjük e megnevezés alatt.

A vezető tisztségviselő a társaság „kinyújtott keze”, ő az, aki a külvilág számára megjeleníti a társaságot. Intézkedései, döntései a társaság intézkedései és döntései. Feladatainak ellátása során éppen ezért a társaság érdekeit kell szem előtt tartania.⁴ Feladata alapvetően az, amit összefoglalóan ügyvezetési tevékenység alatt értünk, vagyis mindaz, ami nem tartozik a társaság legfőbb szervének (taggyűlés, közgyűlés) hatáskörébe:⁵ a napi ügyintézés igénylő operatív feladatok, döntések, a társaság írásbeli képviselte (cégjegyzés), a döntéshozatallal kapcsolatos tevékenysége (a legfőbb szerv összehívása, a napirend összeállítása, meghívó kiküldése), bejelentési kötelezettség a cégbíróság felé stb. Ha e tevékenysége során hibát ejt – akár tevőlegesen, akár mulasztással –, akkor a társaságot vagy harmadik személyt éri kár. Ez alapján a felelősségének három irányát határozhatjuk meg: 1) a társasággal (jogi személlyel) szembeni, ún. *belső felelősség*, 2) a társaság hitelezőivel szembeni felelősség (*wrongful trading*), és 3) külső, harmadik személyekkel szembeni (szerződésen kívüli) kárfelelősség.

(1) A társasággal szembeni ún. *belső felelősség* azt jelenti, hogy ha a jogi személyt (gazdasági társaságot) a vezető tisztségviselő tevékenysége folytán kár éri, akkor a vezető tisztségviselőnek felelnie kell a jogi személlyel szemben. Fontos, hogy ez a felelősség a belső jogviszonyukban jelenik meg, hiszen külső, harmadik személyekkel

³ Ide tartoznak többek között a létesítés, a döntéshozatal, az ügyvezetés, képviselet, átalakulás, megszűnés általános szabályai.

⁴ Ptk. 3:112. § (2) *A vezető tisztségviselő a társaság ügyvezetését a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján önállóan látja el. E minőségében a jogszabályoknak, a létesítő okiratnak és a társaság legfőbb szerve határozatainak van alávetve.*

⁵ Ptk. 3:21. § (1) bekezdés

szemben főszabály szerint a társaság felel – mivel a vezető tisztségviselő a tevékenységét a jogi személy nevében fejti ki, magatartása folytán a jogi személynek szerez jogokat és vállal kötelezettségeket. A vezető tisztségviselő a társaság képviselője, ez a képviseleti jog törvényen alapuló, szervezeti jellegű. Így tehát, ha adott esetben a vezető tisztségviselő jogszerűtlen utasítást ad a társaság munkavállalóinak, például veszélyes hulladék elhelyezésével kapcsolatban és a társaságra bírságot szabnak ki; vagy ha egy rossz üzleti döntés folytán a társasággal szerződéses viszonyban lévő harmadik személyeket éri kár (pl. a napjainkban igencsak aktuális Questor-ügy); hovatovább a vezető tisztségviselő sikkaszt, lop a társaság házi pénztárából, és sorolhatnánk még a gyakorlati példákat, akkor társaságot közvetve vagy közvetlenül, de kár éri, s ugyan kifelé, külső harmadik személyekkel szembeni a társaság felel, de ezt követően szembefordulhat vezető tisztségviselőjével, és belső jogviszonyuk keretében felelősségre vonhatja.

A felelősség tartalma talán nem is okoz fejtörést, ám a felelősségi szabály, amelyet az új Ptk. alkalmaz, annál inkább. Ugyanis a Ptk. 3:24. § a belső felelősség kapcsán így fogalmaz: *A vezető tisztségviselő az ügyvezetési tevékenysége során a jogi személynek okozott károkért a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint felel a jogi személlyel szemben.* Ez tehát egy utaló norma, amely a Ptk. kontraktuális kárfelelősségi főszabályára⁶ irányítja a jogalkalmazó figyelmét. E szerint, *aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentessül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa.*

A témára és a terjedelmi korlátokra figyelemmel nem foglalkozunk azzal a jogpolitikai célkitűzéssel, amelynek eredményeként a jogalkotó a polgári jogi felelősségi rendszer egységével szakítva, a szerződésen kívüli és a szerződésszegésért való kárfelelősséget elvi szinten elválasztotta egymástól, és a kontraktuális kárfelelősséget egy sokkal szigorúbb, objektivizált (de nem objektív) kimentési alapra helyezte. A vezető tisztségviselő felelőssége szempontjából az *exculptio*-hoz szükséges három konjunktív feltétel bizonyítása fontos. A szerződésszegő fél akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy (1) a szerződésszegés ellenőrzési körén kívül eső, olyan ok miatt következett be, (2) amely a szerződés megkötésekor nem volt előre látható, (3) és a szerződésszegő féltől nem volt elvárható, hogy e körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa. Bár mindhárom kapcsán megfogalmazhatók aggályok, most csak a második feltételre térünk ki, jelesül az előreláthatóságra, amelyet a legtöbb kritika érte.

A kontraktuális felelősségi szabályok vezető tisztségviselőkre való alkalmazásának jogalkotói indoka az volt, hogy a vezető tisztségviselő és a jogi személy között is egyfajta szerződéses kapcsolat áll fenn. Ennek két szála a) a társasági jogi kapcsolat, amelyet a létesítő okiratban való kijelölés, illetve később a legfőbb szerv választása, valamint vezető tisztségviselő elfogadó nyilatkozata keletkeztet, a másik b) pedig az a polgári jogi vagy munkajogi jogviszony, amelyet a feladatátvitelre létrehozott megbízási vagy munkaszerződés jelent. Láthattuk, hogy a társasággal szembeni felelősség alóli mentesülés második feltétele az, hogy a vezető tisztségviselő sikeresen bizonyítsa, hogy a szerződésszegés okául szolgáló körülmény a szerződéskötés időpontjában nem volt előrelátható. Ez több kérdést is felvet. Milyen, illetve melyik szerződésről van szó? Milyen időponttal számolhatunk, azaz melyik szerződés megkötésének időpontjában kell a vezető tisztségviselőnek előre látnia a szerződésszegéshez vezető körülményt? A jogirodalmi álláspontok megoszlanak,

⁶ Ptk. 6:142. §

egyese az ügyvezetés ellátására kötött megbízási vagy munkaszerződés létrejöttének időpontjára, míg mások a társaság nevében harmadik személlyel kötött konkrét szerződés megkötésének időpontjára gondoltak.

Amennyiben a megbízási, vagy munkaszerződés megkötéséhez kötjük az előreláthatóságot, valószínűsíthető, hogy annak hiányát többnyire sikeresen tudná bizonyítani a vezető tisztségviselő, hiszen e szerződések megkötésének időpontjában aligha látható előre számos későbbi vezető tisztségviselői döntés, nemhogy azok következménye. Túlzott elvárás lenne, hogy a vezető tisztségviselő e szerződések létrejöttkor előre lásson jövőben bekövetkező körülményeket, illetve lehet, hogy az általa vezetett társaság még nem is áll szerződéses viszonyban a másik féllel, vagy úgy, hogy utóbbi még nem is létezik. Nehezíti továbbá az előreláthatóság megítélését az, hogy a vezető tisztségviselő többnyire tartós jogviszonyban áll a jogi személlyel. Hogyan értelmezhető az előreláthatóság öt, tíz, tizenöt év múltán? További aggályokat vet fel egy esetleges szerződésmódosítás és a felmentvény intézménye, és ezek hatása az előreláthatóságra, amelyekre jelen dolgozatban nem térünk ki.

Gondolnunk kell azonban arra is, hogy a vezető tisztségviselő károkozása nem feltétlenül egy szerződés megszegésében áll, nem csak az általa kötött szerződés megszegésével okozhat (közvetetten) kárt a társaságának, hanem olyankor is, amikor más ügyvezetési feladatait végzi, munkáltatói jogkört gyakorol (utasítást ad), képvisleti jogkörét gyakorolja, bejelentési, tájékoztatási, titoktartási kötelezettségének tesz eleget. Tehát tevékenysége során a társaságot közvetlenül is érheti kár, ahogyan arra a fentiekben már utaltunk. Ennek fényében még inkább neurálgikusnak tűnik e szabály alkalmazhatósága.

Véleményünk szerint az, hogy a vezető tisztségviselőnek mindenkor a jogi személy érdekeinek elsődlegessége alapján kell eljárnia,⁷ egy olyan, törvényi szinten meghatározott többletkíváncsi, amely képes az előreláthatóság okozta problémákat áthidalni. Hiszen a vezető tisztségviselő hiába hivatkozna arra (akár több év elteltével) arra, hogy a megbízatásakor az adott ok, mely a szerződésszegésre vezetett, nem volt előrelátható, mert mindig a jogi személy, gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján köteles eljárni, így azt is bizonyítani kell, hogy amikor az ominózus magatartást kifejtette, akkor a jogi személy, gazdasági társaság érdekében cselekedett. Ennek bizonyítása azonban korántsem olyan egyszerű, mint az előreláthatóság hiányaé.

- (2) A vezető tisztségviselő külső viszonyokban megjelenő felelősségének egyik iránya az angolszász jogrendszerekben megjelenő és onnan átvett elnevezéssel (*wrongful trading*) illetett hitelezőkkel szembeni felelősségi helyzet. Ezt a felelősségi irányt a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (Gt.) teremtette meg a magyar jogban. Az új Ptk. fenntartja ezt a szabályt, és így rendelkezik⁸: *ha a gazdasági társaság jogutód nélkül megszűnik, a hitelezők kielégítetlen követelésük erejéig kártérítési igényt érvényesíthetnek a társaság vezető tisztségviselőivel szemben a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai szerint, ha a vezető tisztségviselő a társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet beállta után a hitelezői érdekeket nem vette figyelembe.* A jogszerűtlen, csalárd gazdálkodásért való felelősség alkalmazásának indoka az, hogy a vezető tisztségviselők ne rejtőzhessenek el a társaság jogi személyiségének leple mögött, ha a fizetéseképtelenség bekövetkezése után nem a hitelezői érdekek mentén látták el tevékenységüket. Ez azt jelenti, hogy a vezető tisztségviselőknek tisztában kell lenniük azzal, hogy a társaság fizetéseképtelenségéhez vezető folyamat során meddig kell a társaság, és mikortól kell

⁷ Ptk. 3:112. § (2) bekezdés

⁸ Ptk. 3:118. §

a hitelezők érdekeinek szem előtt tartásával eljárniuk. A vezető tisztségviselőtől elvárható, hogy ezt az állapotot felismerje, és ennek megfelelően cselekedjen. Ha e kötelezettségét megszegi, akkor beszélünk *wrongful tradingről*, vagyis család gazdálkodásról. Ez a szabály a vezető tisztségviselő közvetlen felelősségét teremti meg a társaság hitelezői felé, ám csak egy meglehetősen konkrét, jól körülhatárolt esetben.

Az első fontos megállapítás, hogy e felelősségi alakzat alkalmazására csak jogutód nélküli megszűnési eljáráshoz kapcsolódóan kerülhet sor (kénysztörölési eljáráshoz vagy felszámolási eljáráshoz, mert a Ptk. a végelszámolási eljárást kiveszi e szabály hatálya alól). A második, hogy a hitelezők akkor érvényesíthetnek kártérítési igényt, ha a vezető tisztségviselő a társaság fizetéseképtelenségével fenyegető helyzet bekövetkezését *követően* nem vette figyelembe az érdekeiket. A harmadik, hogy a felelősség deliktuális alapú. S a negyedik, hogy a vezető tisztségviselő felelőssége másodlagos, vagyis csak a kielégítetlen hitelezői követelésekért felel személyesen, amelyeket a társaság felszámolási vagyona nem fedezett.

A gyakorlatban nehéz meghatározni a fizetéseképtelenségi helyzet bekövetkezésének időpontját. A csődeljárásról és felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) úgy rendelkezik, hogy *a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte az az időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességgkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket.*⁹

A felelősségi alakzat kapcsán a Ptk. mellett a Cstv. is tartalmaz rendelkezéseket, így e kettőt egységében kell látni és értelmezni. A Cstv. 33/A. § szerint *a hitelező vagy - az adós nevében - a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól [6. §] annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek figyelembevételével látták el, és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítését megghiúsították, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését.*

A Cstv. olyan speciális feltételeket tartalmaz e felelősség tekintetében, amelyekről a Ptk. hallgat. Így a jogirodalom eltérő módon ítéli meg a két törvény rendelkezéseinek egymáshoz való viszonyát. „Abban a kérdésben, hogy a Ptk. 3:118. § önálló felelősségi alakzat vagy sem, ellentétes nézetek láttak napvilágot.”¹⁰ Egyesek szerint ez a szabály csak más, a Ctv.-ben, illetve a Cstv.-ben található rendelkezésekkel együtt jelent jogcímet a hitelezők számára igényérvényesítésükhöz.¹¹ Mások szerint ez a Ptk.-beli szakasz önállóan is alkalmas arra, hogy kártérítési igény jogalapja legyen.¹² A jogirodalom tehát nem egységes ebben a kérdésben sem, és e körben is felmerül a jogszabálmódosítás igénye: szerencsés lenne, ha a Ptk. 3:118. § szövegébe bekerülne a „külön törvény rendelkezése szerint fordulat”.¹³

Problematis a Ptk. 3:118. § illetve a következő pontban bemutatott Ptk. 6:541. § kapcsolata is.¹⁴

⁹ Cstv. 33/A. § (1) bekezdés utolsó mondata

¹⁰ Juhász László: A vezetői felelősség egyes kérdései. In: Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára, Novotni Kiadó, Miskolc, 2015. 297.p.

¹¹ Csőke Andrea álláspontja. Ld.: Csehi Zoltán-Szabó Marianna (szerk.): A vezető tisztségviselő felelőssége. Complex, Budapest, 2015. 141.p.

¹² Dzsula Marianna álláspontja. Ld. A vezető tisztségviselő felelőssége (i.m.) 119.p.

¹³ Juhász László: A vezetői felelősség egyes kérdései (i.m.) 300.p.

¹⁴ Ld. bővebben: Juhász László: A vezetői felelősség egyes kérdései (i.m.) 301-306.pp.

(3) A vezető tisztségviselő felelősségének harmadik iránya nóvum. Az új Ptk. egy deliktuális alapú felelősségi alakzat keretében teremti meg annak lehetőségét, hogy a vezető tisztségviselő közvetlenül feleljen külső harmadik személyekkel szemben. Am előtt még azt hinnénk, hogy a jogalkotó egy tollvonással átszúrja a jogi személyiség leplét és áttöri a felelősséget, közelebbről vizsgálva ezt az új jogintézményt, megállapítható, hogy nem erről van szó. A Ptk. 6:541. § szerint *ha a jogi személy vezető tisztségviselője e jogviszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, a károsulttal szemben a vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel*. Az új deliktuális felelősségi alakzat a magánjogi kódex megjelenésétől kezdve komoly jogértelmezési vitákat indukált. Egyesek e szabályt eszköznek látják ahhoz, hogy áttörjék a társaság mögött meghúzódó vezető tisztségviselő „felelőtlenségének” pajzsát, álláspontjuk szerint, a szabály alkalmas arra, hogy a vezető tisztségviselőt olyan károkért is felelősségre vonják, melyeket a társaság nevében eljárva, a mögött megbújva okozott¹⁵, mely álláspontot a szakirodalmi írások egy része is oszt, a jogalkotó interpretációja szerint ugyanakkor, a felelősségi alakzat másról szól. Megjelenik hát egy mély ellentmondás a jogalkotói szándék és a joggyakorlati igényből fakadó értelmezés között. A Ptk. nagykommentárjai szintén megosztóak e szakasz értelmezésével kapcsolatban.¹⁶

A deliktuális felelősségi alakzat a „Felelősség más személy által okozott kárért” címszó alatt található a Ptk.-ban. Az itt sorakozó tényállások mind olyan felelősségi alakzatok, ahol többnyire nem a károkozó felel, magatartása beleolvad annak a felelősségébe, akinek az érdekében, vagy keretei között járt el. A károkozó és kárért felelős személy közötti szoros érdekkapcsolat adja meg alapját a kárfelelősség áttelepítésének, a károkozó egyetemleges kötelezettként való megjelenítése a ritkább. Az kétségtől elmondható ugyanakkor, hogy a többi tényállástól a vezető tisztségviselő által okozott kárért való felelősség alakzata némiképp eltér, ami látszólagosan megtöri az ismertetett elvet. A vezető tisztségviselő által okozott kárért a vezető tisztségviselő és vele együtt a jogi személy felelnek egyetemlegesen. A nyelvtani fordulat jogi jelentőséggel bír, arra enged következtetni, hogy elsődlegesen a vezető tisztségviselő a felelős személy, a jogi személyt a Ptk. mintegy fedezetként hozza be egyetemlegesen, melynek célja inkább a károsult kedvezőbb helyzetbe hozása, mintsem annak elismerése, hogy a vezető tisztségviselő a jogi személy érdekében cselekszik. Mindazonáltal még e fordulat sem alkalmas eszköz arra, hogy a bírák által kívánt értelmezést alátámassza.

A tényállás alapján, ide azok a károk sorolhatók, melyeket közvetlenül és saját magatartásával okoz a vezető tisztségviselő, ilyen minőségében eljárva, harmadik személyeknek, például vezető tisztségviselőként az üzleti vacsora után, enyhén spiccesen úgy áll ki a parkolóhelyéről, hogy közben két ott parkoló gépkocsiban is kárt okoz, üzleti útja során az üzleti partnertől eltulajdonít elektronikai eszközöket, stb. De, nem tartoznak ide azok az esetek, amikor a kárt maga a jogi személy okozza úgy, hogy a károkozó magatartásra a vezető tisztségviselő ad utasítást (arra utasítja a jogi személy alkalmazottait, hogy a veszélyes hulladéknak minősülő folyadékot a jogi személy által bérelt területen öntsék ki, azt ne vigyék a hulladéklerakó helyre, a fel

¹⁵ A problémára SÁRKÖZY Tamás professzor is felhívta a figyelmet cikkében: Még egyszer a vezető tisztségviselők kártérítési felelősségéről In.: Gazdaság és Jog 2015/2. szám.

¹⁶ A Complex Kiadó Ptk. kommentárjában LÁBADY Tamás világosan leszögezi, hogy a Ptk. 6:541. § nem arra az esetre vonatkozik, amikor a vezető tisztségviselő ügyvezetői döntésével okoz kárt, mert akkor kizárólag a jogi személy felel. Az Opten Kiadó kommentárjában OROSZ Árpád a Ptk. 6:541. §-t a vezető tisztségviselő ügyvezetői döntésére is értelmezi. A HVG-ORAC Kiadó kommentárnak mind az első, mind a második kiadásában TÖRÖK Gábor a Ptk. 6:541. §-t ugyancsak alkalmazhatónak véli a vezető tisztségviselő ügyvezetési döntéseire is.

nem használt folyékony aszfaltot az erdőben eresszék ki)¹⁷, vagy a vezető tisztségviselő ugyan saját magatartásával okozza a kárt, de azt a jogi személynek kell betudni (számlák meghamisításával, fiktív számlák kiállításával, jogosulatlanul általános forgalmi adót igényel vissza). Deliktuális felelősségi alakzat lévén, a szerződésszegéssel okozott károk nem tartoznak e körbe, emellett a vezető tisztségviselő a jogi személy nevében jár el a szerződés megkötésekor, illetve annak megszegésekor, cselekménye a jogi személy cselekménye.¹⁸

A vezető tisztségviselő – függetlenül attól, hogy deliktuális, vagy kontraktuális károkozás történt – nem emelhető ki önkényesen a törvényes képviselői pozícióból és mondható az, hogy a jogi személy cselekménye ténylegesen a vezető tisztségviselő cselekménye, amiért felelnie kell, méghozzá deliktuális alapon. Ezzel a képviselő általános törvényi szabályait, ezen belül a törvényes szervezeti képviselő elveit erodálnánk (a képviselő által tett jognyilatkozat közvetlenül a képviseltet jogosítja és kötelezi), ami kikezdené a jogbiztonságot és beláthatatlan következményekhez vezetne.¹⁹ Megjegyezzük, hogyha a jogalkotói szándék az lett volna, hogy a vezető tisztségviselő közvetlenül feleljen a jogi személy nevében elkövetett károkért, azt nem egy deliktuális felelősségi alakzattal, közvetetten oldotta volna meg, hanem kifejezett rendelkezéssel a jogi személy ügyvezetése körében, kivételt adva a képviselő általános szabályai alól. Ugyanakkor el kell ismerni, egyet értve Sárközy Tamás professzorral²⁰, hogy e deliktuális szabály *részben áttörte* a Gt. alapján megszokott „abszolút felelőtlenségi” szabályt, hogy „a társaság felelős azért a kárért, amelyet vezető tisztségviselője e jogkörében eljárva harmadik személynek okozott”, hiszen azon meghatározott esetekben, mikor a vezető tisztségviselő saját magatartásával és nem a jogi személy nevében, de annak érdekében eljárva okozza 3. személynek a kárt, immáron közvetlenül felelőssé tehető.

II. Az Igazságügyi Minisztérium kodifikációs törekvései és a jogszabálmódosítás aktualitásai

Az új Ptk hatálybalépését megelőzően megjelent kritikák még csak a sötétben tapogatózva tudták megjósolni, hogy az új rendelkezések milyen anomáliákhoz vezethetnek a gyakorlatban. A törvénykönyv hatálybalépését követően sem csitultak el azonban a viták, de a jogtudomány képviselőinek egy része már úgy gondolta, hogy érdemes kivárni, hogy a vitatott rendelkezések alapján bírói döntések szülessenek, néhány ügy eljusson magasabb bírói fórumokra, amelynek eredményeként a jogkereső közönség számára is megnyugtató, kielégítő iránymutatások születnek. Míg mások továbbra is a szabályok hatályon kívül helyezését, a régi szabályokhoz való visszatérést, módosítást sürgettek. 2016 januárjában a Magyar Jogász Egylet honlapján jelentek meg az Igazságügyi Minisztérium Ptk. módosításra vonatkozó tézisei²¹, amelyek a Ptk. legtöbbet támadott szabályai kapcsán kerültek megfogalmazásra.

¹⁷ Ugyanezen álláspontot fogalmazza meg CSEHI Zoltán: A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének alapjai és irányai az új Polgári Törvénykönyv alapján (In.: szerk: Csehi Zoltán-Szabó Marianna: A vezető tisztségviselő felelőssége, Wolters Kluwer Kft. Budapest, 2015., 43.p.

¹⁸ Lásd erről bővebben KISFALUDI András: A jogi személy vezető tisztségviselőinek felelőssége az új Polgári Törvénykönyvben In.: Szerk.: Csehi Zoltán et al.: (L)EX CATHEDRA ET PRAXIS Ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából, XENIA Kiadó, Budapest, 2014., 333-334.pp.

¹⁹ Lásd még CSEHI Zoltán (i.m.) 42.p.

²⁰ SÁRKÖZY Tamás: Folytonosság és változás a társasági jogban In.: Szerk: Miskolczi Bodnár Péter-Grad Gyenge Anikó: „Megújulás a jogi személyek szabályozásában” tanulmányok az új Ptk. köréből. KRE, Budapest, 2014., 18.p.

²¹ http://www.jogaszegylet.hu/up_image/Ptk%20%20fel%C3%BClvizsg%C3%A1lat%20%C3%A9zisek.pdf (letöltés: 2016. 02. 19.)

Az esetleges módosítás indokaként alapvetően két körülményt említene: egyrészt a hazánkban a Ptk. hatálybalépése után bekövetkezett gazdasági változásokat, másrészt a bírói jogalkalmazás jövőbeni bizonytalanságait. A módosítani kívánt rendelkezések között említene zálogjogi szabályokat, kötelmi jogi jogintézményeket (elévülés, egyes, korábbi atipikus szerződéstípusokat), és a témánk szempontjából releváns jogi személlyel kapcsolatos normákat. E körben elsődlegesen a diszpozitivitás Ptk. III. könyvében érvényesülő főszabályát, amelyet jelen előadás nem érint, másrészt pedig a vezető tisztségviselői felelősség neuralgikus pontjait.

Jelen előadásban elsőként említett felelősségi irány, a belső felelősség kapcsán megfogalmazza azt az igényt, miszerint érdemesebb lenne visszatérni a korábbi szabályozáshoz (Gt. 30. § (2) bekezdés), és így kiküszöbölni a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősségi szabályok alkalmazásának buktatóit. Noha a vezető tisztségviselő és a jogi személy (gazdasági társaság) között valóban adott egy szerződéses viszony, a vezetői pozícióban lévő személytől más várható el, mint szerződésszegő féltől. A társasági jogi felelősség speciális, ezért indokolt egy önálló, de legalábbis a kötelmi jogi rendelkezésektől eltérő szabály kidolgozása. A módosítási koncepció azonban megemlíti annak lehetőségét is, hogy ha megmarad a kontraktuális felelősségi szabályra utalás, akkor is ki kell mondani a régi Gt. fent említett szakaszában foglalt felelősségi szabályt, tekintettel arra, hogy a vezető tisztségviselő és a jogi személy között egy gondossági kötelelem áll fenn. „Gondossági kötelek esetén pedig szerződésszegésről csak akkor lehet szó, ha a kötelezett nem az általában, és az adott hivatást gyakorló személyektől e körben elvárható fokozott gondossággal törekedett a szerződésben meghatározott cél elérésére, vagyis e gondosság elmulasztásával megszegte a szerződést.”²² Véleményünk szerint e pontosítással sem oldódik meg a kimentéshez szükséges feltételek bizonyításának problematikája (előreláthatóság), amely alapvetően a jogértelmezési nehézségeket jelenti.

A vezető tisztségviselők külső felelősségéhez kapcsolódóan a tézisek a *wrongful trading* felelősségi helyzetet nem említik, csak azt a speciális deliktuális szabályt, amelyet a Ptk. 6:541. § tartalmaz. Kérdésként merül fel, hogy egyáltalán miért volt szükség egy ilyen önálló felelősségi tényállásra, amely novum az új Ptk.-ban. Erre nem kapunk választ a számtalan jogirodalmi fejtegetésben sem, ráadásul – a tézisek szerint – e szabály környezetében, a más által okozott károkért való felelősség fejezetében az alkalmazottért (6:540. §) és a megbízottért (6:542. §) való felelősség alapján a vezető tisztségviselő vonatkozásában megoldható ez a kérdés, lévén, hogy a vezető tisztségviselő vagy munkaviszonyban áll (tehát alkalmazott), vagy megbízási jogviszonyban (tehát megbízott). „Minderre tekintettel jelenlegi formájában nincs szükség a Ptk. 6:541. §-ában foglalt felelősségi szabályra. Minden lehetséges felmerülő kérdés valamennyi érintett számára méltányosan rendezhető a Ptk. 6:540. §-a, valamint a Ptk. 6:542. §-a alapján. Ezzel egyidejűleg nemcsak a Ptk. 6:541. §-ához kapcsolódó, rendkívül szerteágazó értelmezési kérdések kerülhetők el, de egyúttal a háromféle deliktuális felelősségi tényállás egymáshoz való viszonyát érintő problémák is.”²³ Álláspontunk szerint e szabály olyan szélsőséges és életszerűtlen helyzetekre van modellezve – ahogyan arra az I. pontban már utaltunk – amelyek miatt felesleges egy önálló felelősségi alakzat kialakítása, így e szakasz hatályon kívül helyezését csak üdvözölni tudjuk. A tézisekben azonban említést tesznek arról is, hogy e szabály megmaradhatna, de csak a vezető tisztségviselő által szándékosan okozott károk tekintetében. Így a vezető tisztségviselő felelőssége egységes lenne az alkalmazott és a megbízott felelősségével. Véleményünk szerint ilyesfajta distinkció nem szükséges.

²² Ld. a tézisek 6. oldalán.

²³ Ld. a tézisek 6. és 7. oldalán.

Végül utalnak a hatályba nem lépett Ptk. rendelkezéseire is (2009. évi CXX. törvény 5:553. § felelősség az alkalmazott és a tag károkozásért, a felelősség áttörése). „Az idézett szakasz (1) bekezdése szerint, ha az alkalmazott a foglalkoztatásra irányuló jogviszonyával, valamint a vállalkozás tagja tagsági viszonyával, továbbá a vállalkozás vezető tisztségviselője e jogviszonyával összefüggésben harmadik személynek kárt okoz, törvény eltérő rendelkezése hiányában a károsulttal szemben a munkáltató, illetve a vállalkozás a felelős. A (2) bekezdés szerint azonban a tag és a vezető tisztségviselő a tagsági jogviszonya alapján, illetve vezetői tevékenysége körében az (1) bekezdés szerint okozott kárért a munkáltatóval, illetve a vállalkozással egyetemlegesen felel, ha a tagsági jogviszonyával, illetve vezetői tisztségével visszaélve járt el. Végül a (3) bekezdés szerint az (1)-(2) bekezdést kell alkalmazni a vállalkozás vezető tisztségviselője, illetve tisztségviselője károkozása esetén akkor is, ha feladatát megbízottként látja el.”²⁴ A tézisek kidolgozói szerint, ha a gyakorlatban igény mutatkozik arra, hogy a vezető tisztségviselő deliktuális alapon, személyesen – akár egyetemlegesen – feleljen harmadik személyekkel szemben, akkor erre vonatkozóan egy dogmatikailag kimunkált javaslatra van szükség. Ebben az esetben azonban ez az önálló felelősségi tényállás a szándékos, vagy visszaélésszerű magatartásokra szorítkozna. Meglátásunk szerint még erre a szűkebb tartalmú felelősségi alakzatra sincs szükség, ugyanis a vezető tisztségviselő jogellenes magatartásait a belső felelősség és a *wrongful trading* felelősség keretein belül megnyugtatóan rendezni lehet, és a közvetlen felelősség megteremtésével a társasági jog alapvetői értékei, elvei sérülnek.

Az említett téziseket a Magyar Jogász Egylet 2016. január 18-án megrendezett nyilvános vitaülésén Bodzási Balázs az igazságügyi és magánjogi jogalkotásért felelős helyettes államtitkár ismertette, mintegy vitaindítóként. A délelőtti folyamán több témakörben is megszólaltak előadók, akik egy része (többsége) a jogszabálymódosítást sürgette, másik része pedig türelemre intette a jogászai társadalmat, időt hagyva a Ptk.-nak a viták jogértelmezések való eldöntésére. Meglátásunk szerint hiábavaló a várakozás, és csatlakozunk azokhoz az álláspontokhoz miszerint a gyakorlatban elkerült, nem alkalmazott szabályokból sohasem lesz felsőbbbírósi döntés, amely fogódót jelentene a jogalkalmazás számára.

Az Országgyűlés honlapján a 2016 tavaszi ülésszak törvényalkotási programjában (35. pontban) szerepel a Ptk. módosítása. A törvényjavaslat célja a jogszabályváltozások, a jogalkalmazói és a gazdasági élet szereplői részéről történő visszajelzések miatt a hitelbiztosítéki, értékpapírsági és a jogi személyekre vonatkozó szabályok, továbbá az egyes szerződésekre vonatkozó rendelkezések módosítása. A törvényjavaslat benyújtásának várható időpontja április, az elfogadás kért időpontja június. A jogalkotó tehát vállalja a jogszabálymódosítást, és eleget tesz a szakmai vitákban megfogalmazott igényeknek, ugyanakkor szembe megy az új Ptk. kodifikációját vezető szakemberek kívánalmaival, vagyis azzal, hogy a több, mint tíz éven át zajló kodifikációs munka eredményeként létrejött, elődjét mintegy fél évszázad után leváltó magánjogi kódex, alaptörvény érintetlenül és háborítatlanul, egy időtálló törvénykönyvként szolgálja a joggyakorlatot.²⁵ A jogirodalom kritikus képviselői elismerően és dicsérően nyilatkoznak az új Polgári Törvénykönyv korszakalkotó, szemléletváltó, gigászi munkát igénylő voltáról, ám felhívják a figyelmet arra, hogy egyes rendelkezések nem állták ki az idő próbáját, jogértelmezési nehézségeket vetnek, illetve a gyakorlati alkalmazásuk problematikus.

²⁴ Ld. a tézisek 7. oldalán.

²⁵ Vékás Lajos nyílt levele Trócsányi Lászlónak. <http://jogaszvilag.hu/rovatok/napi/nyilt-level-trocsanyi-laszlo-igazsagugy-miniszternek-a-ptk-vedelmeben> (letöltés: 2016. 02. 19.)